

JAROSLAV LOPOUR / 17. 6. 2016

Jiří Pravda

Spolu se svojí ženou patřil Jiří Pravda mezi několik málo českých herců, kterým se podařilo prorazit ve Velké Británii. Zatímco například Adina Mandlová, Anny Ondráková, Pavla Vrbenská či Míla Reymonová se uplatnily jen příležitostně, Jiří Pravda, jeho žena Hana Bělská, Herbert Lom i Sylva Langová daleko úspěšněji a trvaleji. Letos si připomínáme sté výročí narození tohoto česko-britského herce.

Narodil se vlastním jménem jako Jiří Čvančara 19. června 1916 v Praze do rodiny majitele drogerie. Do svých šesti let však vyrůstal v Lublani, po obecné škole na Zbraslavi absolvoval jedno z pražských gymnázií. Již jako student se věnoval ochotnickému divadlu a byl členem Dramatického studia Čin. Začal na Univerzitě Karlově se studiem medicíny, které po pěti semestrech vyměnil za studium farmacie. Po uzavření vysokých škol nacisty byl jako bývalý studentský funkcionář na začátku roku 1940 zatčen a vyslýchán gestapem. Během transportu do koncentračního tábora Buchenwald se mu podařilo uprchnout.

Pod falešnými doklady na jméno Jiří Pravda setrval v protektorátu a až do konce německé okupace nebyl odhalen. Tehdy se z něho stal profesionální herec. Začínal v Lesíkově kočovné společnosti (1940) a poté vystřídal zájezdové třebíčské Horácké divadlo (1941–1943) a Městské divadlo na Kladně (1943–1945). Po osvobození jej divadelní režisér Jan Škoda přijal do smíchovského Realistického divadla v Praze (1945–1948). V tomto divadle se Jiří Pravda divákům předvedl především v rolích komediálně konverzačního repertoáru (např. *O myších a lidech*, *Velbloud uchem jehly*, *Veselé paničky windsorské*, *Večer tříkrálový*, *Vesnice Mladá* či *Bláznivý den*).

Tehdy Jiří Pravda pronikl nakrátko i do české kinematografie. Během let 1946–1948 se představil v sedmi hraných filmech. Po menší roli v okupačním středometrážním dramatu *Svátek matek 1945* (1946) režiséra K. M. Walló se v dalším příběhu z dob války *Muži bez křídel* (1946) Františka Čápa převtělil do postavy gestapáka. V roce

1947 vytvořil kromě epizodky strážníka v komedii Martina Friče *Políbek ze stadionu* (1947) a herce v divadelní šatně v nedokončeném Čáповě dramatu *Křižovatka* (1947) divácky nejznámější a vděčnou roli milence Emila Kokse v komedii Františka Šádka a Alfréda Radoka *Parohy* (1947).

Následující rok herec ukončil svoji českou filmografii krátkým osvětovým snímkem *Žijí mezi námi* (1948) Miloše Makovce, v němž vytvořil hlavní roli inženýra Jana Taraby, kterému se vydaří msta za smrt své ženy. V dlouhometrážní tvorbě se rozloučil úlohou disponenta Kavana, jednoho ze tří zlodějů (spolu s Bohušem Záhorským a Eduardem Linkersem) vzácných starožitností na zkonfiskovaném Červeném Hrádku, v detektivce Václava Gajera *Křížová trojka* (1948).

Na scéně Realistického divadla se Jiří Pravda seznámil a v roce 1946 také oženil se svojí kolegyní a herečkou Hanou Beckovou-Munkovou (29. 1. 1916 Praha – 22. 5. 2008 Londýn), vystupující pod pseudonymy Hana Bělská a Hana Alexandrová. Oba herce spojoval podobný dramatický osud. Hana Bělská kvůli svému židovskému původu prošla za války Terezínem a Osvětimí, kde zahynul hereččin první manžel Alexandr Munk. Zachránil ji až útěk z pochodu smrti.

Manželé Pravdovi se po únorových událostech roku 1948 rozhodli i se svým malým synem, pozdějším politologem Dr. Alexem Pravdou (nar. 1947), emigrovat. Svě rozhodnutí Jiří Pravda zrealizoval navzdory faktu, že měl od nové sezóny nastoupit do činohry pražského Národního divadla. V Paříži dvojice nezískala pracovní povolení, a proto odešla do Austrálie. V Melbourne provozovala vlastní divadelní společnost Tana (1949–1956). Nakonec v roce 1956 oba definitivně přesídlili do Londýna a pod jmény George Pravda a Hana Maria Pravda pokračovali úspěšně ve svém hereckém povolání.

Jiří Pravda (ovládal plynule až šest jazyků) na jevištích, mj. i po boku Laurence Oliviera, divadel Globe Theatre, Old Vic, Haymarket Theatre, Hamstead Theatre nebo Oxford Playhouse úspěšně pokračoval ve svých charakterních kreacích. Kromě toho se uplatnil v britské televizi, kde vedle televizních inscenací často hostoval v různých seriálech, z nichž za zmínku stojí zejména historický seriál *Já, Claudius / I, Claudius* (1976). Se ženou účinkoval v česky mluvených hrách a v relacích rozhlasového vysílání BBC. Podařil se mu i návrat na filmové plátno.

V anglických a hollywoodských filmech představoval, stejně jako v televizi a jinde, především cizince ze střední a východní Evropy, špiony nebo vědce. Takový byl jeho německý důstojník ve *Schůzce při měsíčku* (Ill Met by Moonlight, 1957) Michaela Powella a Emerica Pressburgera, Vladislav Kutze ve čtvrté bondovce Terence Younga *Thunderball* (1965) se Seanem Connerym, Dr. Frederick Brandt v hororu *Frankenstein musí zemřít* (Frankenstein Must Be Destroyed, 1969) Terence Fishera, ruský trenér v komedii Irvina Kershnera *S*P*Y*S* (1974) s Donaldem Sutherlandem a Elliottem Gouldem v hlavních rolích, ruský ekonom v thrilleru *Další muž* (The Next Man, 1976) Richarda C. Sarafiana, francouzský farmář v dobrodružném snímku Petera Hyamse s Harrisonem Fordem *Hanover Street* (1979) nebo generál Borov v *Ohnivě lišce* (Firefox, 1982) Clinta Eastwooda.

Jeho nedokončené memoáry *Přijeli herci – zavřete slepice* zpracovala Hana Bělská do společných vzpomínek *Krátké povídky z dlouhého života* (1999). Jiří – George Pravda zemřel 30. dubna 1985 v Londýně ve věku nedožitých devětašedesáti let. Pádu železné opony a případné návštěvy rodné vlasti se již nedožil. Herectví se dnes věnuje i jeho vnučka Isobel Pravda.